

TransMisija VI – osrednje letno srečanje na področju transspolnosti

Uvod v srečanje z naslovom *Cistem brez posodobitev* sta odprli_a Linn Julian Koletnik (mag. študij spolov in direktor Zavoda TransAkcija) in Blažka Plahutnik Baloh (mag. psihologije, programska sodelavka na področju svetovanja in samopomoči Društva Legebitra).

Predstavili_a sta, kaj se je dogajalo v zadnjem letu na področju pravnega priznanja spola in potrditve spola s pomočjo medicinske tranzicije; poročali_a sta o minimalnem napredku, na kar se tudi nanaša naslov uvodne predstavitve.

Pravno priznanje spola je postopek spremembe uradnih podatkov o spolu ter ponavadi tudi imena v uradnih dokumentih in registrih z namenom priznanja spolne identitete posameznice_ka. Slovenija – kot mnogo drugih držav – nima posebnega zakona, ki bi urejal pravno priznanje spola in vsa ostala vprašanja za transspolne osebe. Trenutno je postopek tak, da za spremembo osebnega imena ne potrebuješ priporočilnega pisma psihiatra_inje, za spremembo spolnega identifikatorja pa ga potrebuješ (vir: www.transakcija.si).

Pogoj, ki od zdravih oseb zahteva pridobitev diagnoze s področja duševnega zdravja, zato da lahko izpeljejo administrativen postopek, je zelo sporen. Krši več človekovih pravic (pravico do nedotakljivosti človekove telesne in duševne celovitosti, do osebnega dostojanstva in varnosti, do zdravja in do spoštovanja zasebnosti) ter prispeva k patologizaciji, stigmatizaciji ter diskriminaciji transspolnih oseb. Pravno priznanje spola bi moralo temeljiti na enem samem izhodišču, in sicer izključno na samoidentifikaciji osebe in posamezničini_kovi osebni odločitvi za pravno priznanje svojega spola (Koletnik, A., Grm, E. A. in Gračanin, E., 2016).

Potrditev spola oz. postopek medicinske tranzicije je proces, kjer oseba prehaja od spola, ki ji je bil pripisan ob rojstvu, k njej lastnemu spolu in spolnemu izrazu. Potrditev spola poteka s hormonsko terapijo, operativnimi posegi in drugimi medicinsko podprtimi postopki. Odločitve o izbiri vrste posega sprejemajo osebe same, zanje ni napisanih pravil in se pri različnih osebah pojavljajo v različnih zaporedjih in obsegih. Tudi ta postopek ni zakonsko urejen in ne obstaja formalni postopek, ki bi mu zdravstvene_i delavke_ci sledile_i. Potek procesa tranzicije je odvisen od odločitev zdravstvenega osebja, ki vodi individualne procese tranzicije transspolnih oseb (vir: www.transakcija.si).

Tudi tu je psihološki pregled podlaga za pridobitev diagnoze s področja duševnega zdravja, ki je nujna za nadaljevanje procesa potrditve spola v Sloveniji. Gre za proces, skozi katerega moraš iti, tudi če želiš pridobiti potrdilo psihiatra_inje za zamenjavo dokumentov. Postopka medicinske tranzicije in pravnega priznanja spola tako nista ločena (Grm, E. in Mrakovčič, A., 2019).

Na letošnji TransMisiji smo izvedele_i, da so v zadnjem letu na Zavodu TransAkcija pošiljale_i dopise na Ministrstvo za Zdravje in imele_i sestanek s z interdisciplinarnim konzilijem za potrditev spola, kjer so izrazile_i svoje zahteve po formalizaciji postopka medicinske potrditve spola, ki pa so bile zavrnjene.

Ker postopek ni formaliziran, ni transparentnosti pri izvedbi medicinskega postopka, nemogoče se je na postopek pritožiti, saj ni uradnih smernic, ki bi jim zdravstveno osebje sledilo in bilo k njim zavezano, težko pa je tudi poiskati drugo strokovno mnenje.

Poleg odsotnosti formalizacije postopka ostajajo še številne druge težave. Konzilij za potrditev spolne identitete je trenutno formalno neimenovan, zdravstveno osebje pa ni ustrezno usposobljeno za delo s transspolnimi osebami. Psihološka in psihosocialna podpora transspolnim osebam je pred, med in po postopku prepuščena posameznicam_om oz. nevladnim organizacijam, ki redno in kontinuirano delajo s transspolnimi osebami, med konzilijem in nevladnimi organizacijami pa ni nikakršnega sodelovanja. Osebe, ki vstopijo v proces medicinske tranzicije, so s strani zdravstvenega osebja slabo informirane o tem, kako bo postopek potekal. Zaradi odsotnosti formalizacije postopka pogosto prihaja do ustavitve procesa potrditve spola, ki niso upravičene in za transspolne osebe ustvarjajo velike duševne stiske. Postopek je zaradi vseh težav tudi izredno dolgotrajen, zaradi česar veliko transspolnih oseb obupa nad postopkom in/ali poišče pomoč v tujini. Pravni in medicinski postopek sta še vedno povezana, kar predstavlja še dodatno oviro pri obeh postopkih.

Celoten proces temelji na pridobitvi diagnoze s področja duševnega zdravja in ne na osnovi samoidentifikacije osebe, poleg tega pa tudi brez kakršnegakoli tretjega mnenja, kar najdemo v naprednih zakonodajah nekaterih držav, kot so Argentina, Danska, Malta in Irska. Cilj aktivistk_ov na področju transspolnosti ni transspolne identitete izbrisati iz Mednarodne klasifikacije bolezni in sorodnih zdravstvenih problemov za statistične namene (ICD), saj je vključenost v to klasifikacijo temelj za finančno kritje medicinske tranzicije. Cilj je trenutno sporno diagnozo "transseksualizma" (F64.0), preoblikovati na tak način, da bo spoštljiva in ne stigmatizirajoča (Koletnik, A., Grm, E. A. in Gračanin, E., 2016). Na srečanju smo izvedele_i, da je to ena od sprememb, do katere bo v prihodnjih letih prišlo.

Viri:

Grm, E. in Mrakovčič, A. (2019). *Med modro in roza: priročnik o transspolnosti*. Ljubljana: Zavod Transfeministična iniciativa TransAkcija.

Koletnik, A., Grm, E. A. in Gračanin, E. (2016). *Pravno priznanje spola v Sloveniji: smernice za uresničevanje spoštovanja človekovih pravic transspolnih in cispolno nenormativnih oseb*. Ljubljana: Društvo informacijski center Legebitra.

Potrditev spola (2017). Dostopno na: <https://transakcija.si/2017/03/13/slovar-izrazov/> (pridobljeno 22. 11. 2019).

Pravno priznanje spola (2019). Dostopno na: <https://transakcija.si/pravno-priznanje-spola/> (pridobljeno 22. 11. 2019).